

Hjertvik Velforening

Aukra

Aukra 26.02.2018

Høringsinnsplill vedrørende Måsøvål AS sin søknad om etablering av åpent oppdrettsanlegg ved Orrholmen, Aukra Kommune.

Hjertvik Velforening ber om at søknaden om etablering av åpent oppdrettsanlegg ved Orrholmene i Aukra Kommune ikke blir godkjent.

Vi mener at ingen økonomisk kompensasjon eller argumentasjon for etableringen av lokalitet ved Orrholmen oppveier for det tapet lokalbefolking og miljø vil påføres. På grunn av sitt naturmangfold- og rikdom er området av særskilt høy verdi for lokalbefolkningen og fremtidige generasjoner. Området bør dermed ikke privatiseres, forurenses og gjøres utligjengelig gjennom etablering av fiskeoppdrett. Dette er noe Aukra kommune burde ha ivaretatt gjennom sin arealplanlegging, og om det ikke er gjort tidligere, så burde de ivaretas nå.

Dette baserer vi på følgende argumentasjon:

1. Plassering av anlegg i viktige villfiskhabitat

Velforeningens styre har hatt møte med lokale fiskere som mener at gytefeltet for torsk er mye større og at anlegget kommer inn i dette feltet. Det vil si at det næværende kartet ikke samsvarer med den lokale økologiske kunnskapen som fiskerne har. Likeledes blir det av lokale yrkesfiskere og hobbyfiskere anmerket at det er flere andre arter som har gytefelt i dette området (viser til høringsinnsplill fra Asbjørn Winstad m.fl.). Mellom annet kysttorsk, skrei, hyse, rødspette, kreps og krabbe. Området har vært og er et viktig spiskammers for lokalbefolkingen. Hustadvika Fiskarlag har enstemmig gått imot etablering av oppdrettsanlegg ved Orrholmen.

Konklusjon: Anlegget bør ikke bli etablert pga at det ligger i et viktig gytefelt og vil føre til at økosystemet vil bli betydelig endret.

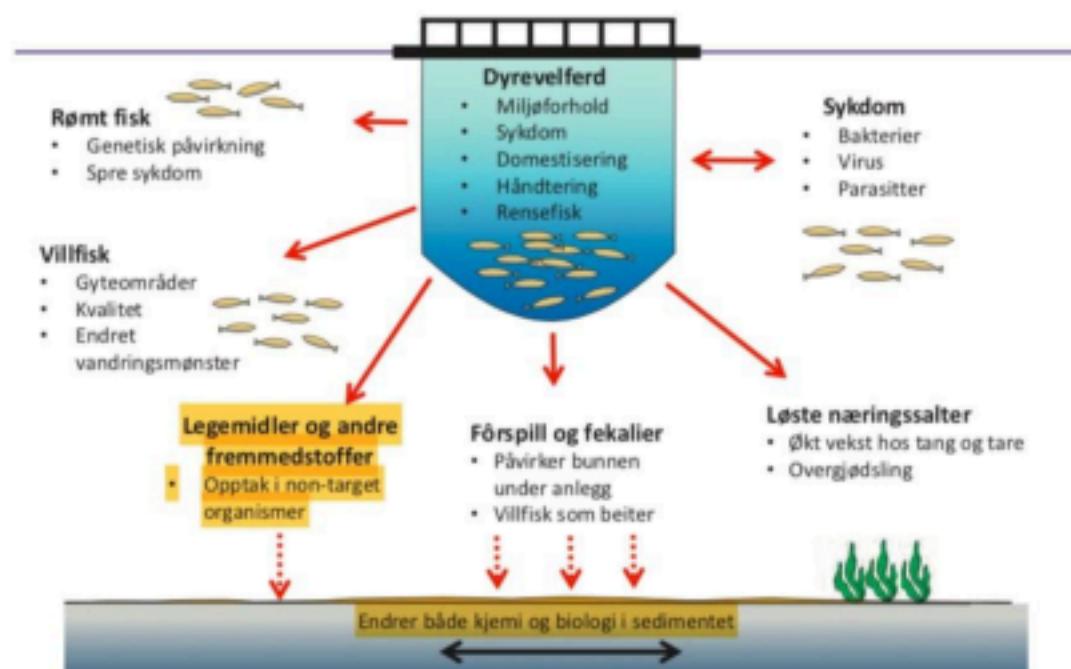
2. Forurensing

Generelt

Etablering av et oppdrettsanlegg vil medføre omfattende endringer i økosystemet ved Orrholman og i nærliggende miljø. Det er ikke gjennomført risikokartlegginger eller fremlagt dokumentasjon som beskriver hvor omfattende og vidtrekkende slike endring vil bli. Vi viser til dokumenter fra Åkerblå som kun måler strømforhold rett i underkant av oppdrettsanlegget. Ved spørsmål om utredning av strømforhold og påvirkning inn mot land, kunne ikke Åkerblå svare på dette under informasjonsmøtet i november 2018.

Figur 2.1 illustrerer miljøpåvirkning fra åpne oppdrettsanlegg i sjø (fra vedlegg 4, side 19).

Fiskeoppdrett er den største kilden til menneskeskapte utslipper av næringssalter i Norge [16]. Miljødirektoratet forventer at det ved etablering av oppdrettslokaliteter tas hensyn til disse utslippen. "Utslipp av fôrrester, ekskrementer fra fisken, kobber fra impregnerte neter og utslipp av andre kjemikalier, inkludert legemidler, påvirker det marine miljøet. Åpne oppdrettsanlegg i sjø har ikke rensing, men er basert på at utslippenes fortynnes og omsettes i resipienten. Utslippen må derfor ikke være større enn det naturen klarer å omsette etter hvert" [17, s1]. Spredning av forurensing fra selve anlegget er ikke godt nok kartlagt. Fôrspill og ekskrementer spises av villfisk og forringar kvaliteten på denne.

Figur 2.1.
Miljøpåvirkning fra fiskeoppdrett i åpen merd.

Figure 2.1.
Environmental impact of fish aquaculture in open net pens.

Ulike smittestoff, dvs. virus, bakterier og parasitter oppfører seg i oppdrettsfisk og spres mellom oppdrettsfisk, merder og lokaliteter. Siden oppdrett foregår i åpne merder spres smittestoffene også i miljø og til villfisk.

I tillegg til biologisk og kjemiske forurensing, vil etablering av en lokalitet medføre støy fra fôring, notvask og båttrafiikk, og lys fra anlegget eller båter kan være sjenerende for nærmiljøet. Sjenerende lukt kan komme fra fôrlagring og ved rengjøring og vasking av nôter. En må påregne at båttrafikken i området øker betydelig pga fôrtransport, servicebåter, hyppige lusebehandlinger i tillegg til daglig røkt.

Vern av Hjertvik naturreservat og Horremsleira

Hjertvika naturreservat vart oppretta i 2002. Vegetasjonen i strandområdet er en sjeldent naturtype. Hjertvika har sanddyner som er godt egna for varmekjære arter som marehalm og sandstarr. Sandkorna er også av sjeldent art. Som del av verneområdet er også Hjertvikelva med oppgang av sjøaur. Velforeninga ønsker å bedre forholda for oppvandring og gyting av sjørret i Hjertvikelva. Samtidig er Hjertvikbukta et viktig område for vadefugl, storskav, ærfugl, gråstrupedykker, sjørre, havelle og siland. Spesielt i (men også utenfor) hekketiden kan ærfugl tjeld, sandlo, myrsnipe, storspove, raudstilk, terner og forskjellige måsearter holde til i området (V2).

Hjertvikbukta har også forekomster av ålegras (V2). Ålegras er en av svært få marine blomsterplanter (V6). Den fungerer som skjulesteder og oppvekstområder for fiskeyngel og krepssdyr. Ålegrasenger og andre sjøgrasområder regnes som viktige marine økosystemer på verdensbasis da de er svært produktive. Undervannsenger er også viktige næringssøk områder for sjeldne fuglearter (V6).

Skjellkollen i landholmsundet samt kammsjellbestanden er også en truet art.

Hjertvika er tilholdssted for oter. Oteren er totalfredet i Norge men ofte involvert i konflikter med oppdrett. I slike tilfeller kan det gis fellingstillatelse. Er dette noe vi ønsker? Hvilke konsekvenser vil etablering av anlegget få for oterbestanden?

Anlegget er planlagt i underkant av 4km fra naturreservatet målt i luftlinje.

Det er en sammenheng mellom lus på vill sjørret og daglig produksjon av lakseluslårveri oppdrettsanlegg som er opp til 30 km fra fangstlokaliteten [3, s16]. Hjertvikelva har oppvandring av sjørret og ligger litt over 4km fra det planlagte anlegget.

Kjemisk bekjempelse av lakselus er også en kjent problematikk som kan påvirke miljøet og villfisen ved og rundt anlegget. Dette vil ødelegge det skjøre økosystemet i havbunn samt nærliggende området.

Konklusjon: Vi mener at anlegget ligger for nært inntil naturreservatet.

Risikokartleggingen skal ifølge miljødirektoratet vurdere risiko for vann og sjøbunn, strandsone og nærmiljø (lukt, støy etc.) (V17, s3). En konsekvensutredning og upartisk miljøundersøkelse jamfør akvakulturloven § 11 er ikke gjennomført. Den skal omfatte undersøkelser for å klarlegge om og hvordan akvakulturvirksomheten påvirker miljøet [7]. Det skal kunne dokumentere at vannklider og vassdrag ikke får redusert miljømessig tilstand som følge av tiltaket.

3. Bolyst, friluftsliv, fysisk og psykisk helse

Naturmangfoldsloven forutsetter bærekraftig bruk og vern av naturen [8]. Naturen skal gi grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden.

Både Hjertvika, Horremsleira og omkringliggende områder er populære friluftsområder som benyttes som badeplass om sommeren og til annet friluftsliv året rundt. Områdene er populære både hos lokalbefolkningen og tilreisende.

Aukra Kommune ønsker å stimulere til bolyst og friluftsområdene våre er noe av det viktigste vi kan tilby de som bor her. Naturen er viktig for folks fysiske og psykiske helse. Å bevare naturen og friluftslivet i Aukra er svært viktig folkehelsefremmende tiltak for oss som bor her i dag og for fremtidige generasjoner [9]. Hele 22 studier har påvist at det å oppholde seg i grønne omgivelser gir et redusert stressnivå, sammenlignet med å oppholde seg innendørs eller i urbane områder [10]. Slik kan naturen være terapi og bidra til å bedre psykisk helse hos befolkningen [11].

Fremme og fredning av områder friluftsliv handler om en bærekraftig utvikling, bevaring av det biologiske mangfold, landskap og kulturmiljø og til arbeidet for den frie adgangen til natur. Miljødepartementet (nåværende Klima- og miljødepartementet) ga i 2008 ut en rapport om sammenhenger og utfordringer knyttet til menneskets aktivitet i møte med natur og landskap og de psykiske virkningene av dette [12]. I kommuneplanen sin samfunnssdel er barn og unge et satsingsområde. Noen av målene er "et godt fysisk oppvekstmiljø" og "et godt psykososialt oppvekstmiljø". Bevaring og verning av naturen bør derfor være av høy prioritet for Aukra kommune og fylket.

I paragraf § 9. (fore-var-prinsippet) i Naturmangfaldsloven står det "Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak" [8].

Konklusjon: *Vi mener at opprettning av et oppdrettsanlegg så nærmest disse to badestrendene og et vernet naturområdene kommer inn under denne paragrafen ettersom en fullstendig utredning av konsekvensene (KU) for naturen rundt anlegget ikke er foretatt.*

4. Ikke grunnlag for oppdrettsvekst i det aktuelle området

Nærings- og fiskeridepartementet etablerte i 2016 et trafikklyssystem for regulering av vekst i oppdrettsnæringen. Systemet baserer seg i dag på estimert dødelighet hos vill laksesmolte som følge av lakselussmitte fra oppdrettsnæringen. Siden oppstarten i 2016 har området fra Stadt til Hustavika hatt gul farge i trafikklyssystemet. Dette betyr at den estimerte dødeligheten hos villlaksen som følge av lakselus fra oppdrettsnæringen er mellom 10 og 30 %. Gul farge betyr at oppdrettsnæringen i det aktuelle området ikke tilfredsstiller krav til bærekraft og dermed ikke skal vokse [19].

En annen sterk bærekraftsindikator, er dødelighet hos oppdrettsfisken. En fersk rapport fra Veterinærinstituttet viser at 53 millioner laks gikk tapt i norske oppdrettsanlegg i 2018 [19]. 87,2 % av tapet skyldes infeksjonssykdommer og skader som medfører at fisken dør.

Dødelighetengjenspeiler dermed helse og velferd for oppdrettsfisken i merdene, og det arbeides fra flere hold for å inkludere dødelighet i trafikklyssystemet. I 2018 døde 17,5 % av laksen og regnbueørreten i merdene i Møre og Romsdal. Dette ligger over landsgjennomsnittet og er en økning fra 2017 [19].

Konklusjon: Både dødelighet hos oppdrettsfisken selv (helse og velferd) og dødelighet påført vill laksesmolt tilsier at oppdrettsnæringen ikke vil tillates å vokse i området fra Stadt til Hustavika, inklusiv Aukra kommune. Etablering og produksjon ved en ny oppdrettslokalitet ved Orrholman vil dermed være i strid med intensjonen til Nærings og fiskeridepartementets trafikklyssystem.

5. Langsiktig perspektiv på næringsutvikling og lokale arbeidsplasser

Oppdrettsnæringen har vært igjennom en rivende utvikling. Ved siden av den enorme veksten i produksjon, har de mest fremtredende endringene vært endringer i eierstruktur, og direkte og indirekte sysselsetning i næringen.

Endring i eierstruktur innebærer at eierskapet har gått fra mange hender til få. Måsøvaler et av få gjenværende familieide oppdrettsselskapene, men en kan ikke ta for gitt at dette vil vedvare. Endring i eierstruktur, konsolidering og internasjonalisering vil på sikt bety at Aukra kommune og lokalbefolkningen ikke skal forvente at lokaliteten vil bidra til lokale arbeidsplasser og næringsutvikling. Sammenlignet med veksten i oppdrettsnæringen har antall personer som er direkte sysselsatt i næringen gått ned. Landslakteri vil sannsynligvis utkonkurreres av slaktebåter, fôringen styres av et sentralanlegg (og ulike servicefunksjoner (lusebehandling, notvask etc.) utføres av arbeidslag som ikke nødvendigvis har hverken lokal eller nasjonal tilknytning.

Når det gjelder den indirekte sysselsettingen er det verdt å merke seg at mange nye arbeidsplassene i tilknytning til oppdrettsnæringen eksisterer som en direkte følge av manglende bærekraft i næringen. I mangel på legemidler (på grunn av legemiddelresistens) i lakselusbekjempelsen har det vokst frem ulike medikamentfrie, ikke-bærekraftige behandlingsmetoder med tilknyttet sysselsetting. Noen eksempler på dette er «biologisk» bekjempelse av lakselus gjennom fangst og oppdrett av leppefisk og rognkjeks. Produksjonen av rognkjeks nådde 40 millioner i 2018. Disse «rensefiskene» har svært dårlig helsetilstand og velferd [19]. I kampen mot lusa benyttes det også mekanisk avlusing for å spyle vekk lusa. Dette resulterer i skader på fisken og dødelighet. Bruk av bad med høye temperaturer er også i Mattilsynets sokelys fordi dødelighet og skadefrekvens ved slik behandling er svært høy. Veterinærinstituttet rapporterer at omlag 1/3 av gjennomførte medikamentfrie avlusninger endte med innrapportering av «redusert dyrevelferd» og at disse tilfellene i 2018 til sammen utgjorde mer enn 60 % av totalt innmeldte dyrevelferdmessige uheldige hendelser på fisk [19].

Konklusjon: Aukra kommune må vurdere om lokaliteten er velkommen også i fravær av lokale eller nasjonale arbeidsplasser og inntekter. På sikt vil vi kunne sitte igjen med de negative miljøpåvirkningen, tap av områder for friluftsliv og rekreasjon, uten å få noe igjen for det. At nye arbeidsplassene vokser frem som en direkte følge av manglende bærekraft i næringen er ikke noe vi som oppdrettsnasjon og -kommune har grunn til å være stolte over.

Oppsummering

FNs bærekraftsmål pålegger oss å innen 2020 forvalte og verne økosystemene i havet og langs kysten på en bærekraftig måte for å unngå omfattende skadefirkninger, blant annet ved å styrke systemenes motstandsevne og iverksette gjenopprettende tiltak for å gjøre havene sunne og produktive [13]. Bærekraftsmålene kan bare oppnås dersom vi sikrer og forbedrer miljøforhold samtidig som vi driver næring [14]. Det er hvert enkelt vedtak lokalt som bidrar til å ivareta bærekraften. Arbeidsplasser er viktig for Aukra kommune. Samtidig vil ingen økonomisk kompensasjon eller argumentasjon for etableringen av lokalitet ved Orrholmen oppveie for det tapet lokalbefolknings og miljø vil påføres. På grunn av sitt naturmangfold- og rikdom er området av særskilt høy verdi for lokalbefolkingen og fremtidige generasjoner. Området bør dermed ikke privatiseres, forurenses og gjøres utilgjengelig gjennom etablering av fiskeoppdrett. Dette er noe Aukra kommune burde ha ivaretatt gjennom sin arealplanlegging, og om det ikke er gjort tidligere, så burde de ivaretas nå.

Hjertvik Velforening anmoder om at etableringen av et oppdrettsanlegg ved Orrholmen ikke tiltrådes av Aukra Kommune. Det er en viktig oppgave for kommunen å bevare denne naturen for neste generasjon. Hva ønsker vi at våre barn skal arve?

6. Referanser

1. Hustadvika Fiskarlag protokoll fra 2018 (ikke utsent enda)
2. Forvaltningsplan for Hjertvik Naturreservat
3. Karlsen, Ø et.al: 'Effekten av nasjonale laksefjorder på risikoen for lakselusinfestasjon hos vill laksefisk langs norskekysten -Sluttrapportering av ordningen med nasjonale laksefjorder'. Fisken og Havet nr. 2-2018
4. Havforskningsinstitutt rapport 2018
5. Kart over oppdretts produksjonsområder
6. Miljødirektoratet
<http://www.miljodirektoratet.no/no/Tema/Miljøovervakning/Kartlegging-av-natur/Kartlegging-av-naturtyper/Marine-naturtyper/Oversikt-marine-naturtyper/Alegrasenger/>
7. Akvakulturloven (https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-79#KAPITTEL_2)
8. Naturmangfoldloven
9. Norsk Friluftsliv
https://www.norskfriluftsliv.no/norskfriluftsliv-no/wp-content/uploads/2018/10/Forskningsoversikt_kort-version.pdf
10. Lærke M., et.al. "Viden om friluftslivs effekter på sundhed - resultater fra en systematisk forskningsoversikt"
11. Townsend, M & Weerasuriya, R. (2010): "Beyond Blue to Green: The benefits of contact with nature for mental health and well-being".

12. Miljøverndepartementet: "Naturopplevelse, friluftsliv og vår psykiske helse Rapport fra det nordiske miljøprosjektet "Friluftsliv og psykisk helse"
 13. FNs bærekraftsmål: <https://www.fn.no/Om-FN/FNs-baerekraftsmaal>
 14. https://www.bt.no/article/bt-8wypl2.html?utm_source=kopierlink&utm_content=deleknapp&utm_campaign=topp
 15. Mattilsynet
 16. <https://www.miljostatus.no/tema/hav-og-kyst/overgjodslings/Rapport>
 17. Miljødirektoratet
 18. Aukra Kommune Arealdelplan
19. Hjeltnes m.fl. 2019 Fiskehelserapporten 2018. Veterinærinstituttet. <https://www.vetinst.no/rapporter-og-publikasjoner/rapporter/2019/fiskehelserapporten-2018>